

Forskrifter om rammeplan for femårige grunnskolelærerutdanninger

Høringssvar fra Skolelederforbundet

Innledning

Skolelederforbundet ser med skepsis og uro på forslaget til forskrifter om rammeplan for femårige grunnskolelærerutdanninger, og for de konsekvenser disse vil ha for fremtidig lærerutdannings relevans og attraktivitet. Vi mener det er avgjørende å finne frem til et forslag som i langt større grad svarer på det skoleledere og lærere etterspør.

Vår ferske undersøkelse om hvordan skolelederne vurderer sine nyutdannede lærere i forhold til om utdanningen forbereder for yrket, gir ikke mindre grunn til bekymring. Vi kan ikke se at de svakheter i dagens utdanning, som våre respondenter melder om i undersøkelsen, ivaretas bedre i det nye og utvidete utdanningsløpet.

At pedagogikkfaget ser ut til å bli svekket i forslaget til nye forskrifter som nå foreligger, gir grunn til stor bekymring både blant lærere, ledere og i fagmiljøene i UH-sektoren. Vi er også bekymret i forhold til ivaretagelse av helhet og tverrfaglighet, spesialundervisning, klasseledelse, arbeid med sosial kompetanse og relasjonsarbeid. Det at mobbing og trakassering ikke er nevnt med et eneste ord, virker heller ikke betryggende i disse dager da fokuset nettopp er på skolens og lærernes evne til å skape et trygt og inkluderende skolemiljø. Nyutdannede lærere vil kunne mangle kunnskap om elever som sliter både faglig og sosialt, opptil 20 % av elevmassen. Tiltak må fanges opp og settes inn tidlig.

Det sterke fokuset på norsk, matematikk og engelsk er selvsagt viktig, men vi stiller spørsmål ved om de praktiske og estetiske fagene, kunst og kultur risikerer å bli «ofret» til fordel for mer teoretiske fag. En nedprioritering av praktisk-estetiske fag i lærerutdanningen harmonerer dårlig med samfunnets fremtidige behov for å utvikle kreativitet og å stimulere innovasjon. Det er dessuten liten forskningsmessig dekning for at en mastergrad i fag gir bedre lærere dersom det didaktiske og pedagogiske ikke vektlegges tydelig. Statsråden uttalte på Skolelederforum i mars 2016 at Ludvigsenutvalgets «Kompetanse i å lære» ikke skal få en sentral plass i utdanningen, men være en del av hvordan fagene jobbes med i studiet. Dette uroer Skolelederforbundet!

Skolelederforbundet har følgende konkrete forslag:

Primært

- Forslaget til ny lærerutdanning bør utsettes til tidligst 2018, og fagmiljøer og organisasjonene bør trekkes langt mer aktivt med som «premissleverandører.» Utdanningsinstitusjonene trenger mer tid til å forberede seg til denne store reformen, da med tanke på bl.a. innhold, struktur og kapasitet.
- Det bør utvikles en lærerutdanning som ikke er basert på politisk ideologi, men på forskning om hvilke type lærerutdanning som har effekt på elevenes læring.

Sekundært

- Pedagogikkfaget må ha minimum 60 studiepoeng og RLE-delen på 15 studiepoeng må tas helt ut.
- Benevnelsen profesjonsfag tas ut og erstattes med pedagogikk og elevkunnskap.
- Det skal være mulig å skrive masteroppgave innen pedagogikk og spesialpedagogikk.

Det er flere svært uheldige konsekvenser ved en avgrensing mot kun fagmastere:

- Hvis en ikke skal kunne ta en master i pedagogikk, vil høgskolene miste rekrutteringsgrunnlaget for pedagogikklærere.
- Utdanningen vil fjerne seg fra det praksisnære og profesjonsrettede.
- Skolene (og elevene) vil ikke få den kompetansen de etterspør og trenger. Dette underbygges av Skolelederforbundets spørreundersøkelse hos våre medlemmer i mars i år. Våre medlemmer oppfatter at nyutdannede lærere er gode i sine skolefag, men det skorter på mye annen kunnskap og andre ferdigheter som lærere må ha for å kunne fungere godt i yrket fra første stund, ikke minst med tanke på å forhindre frafall i videregående skole.
- Når utdanningsinstitusjonene vil bli pålagt å tilby to av tre fagmastere før de kan tilby noe annet, betyr det i realiteten at neppe noen institusjoner klare å tilby mer enn to mastere totalt. Det er der ikke nok studenter til. Dette vil gå sterkt ut over alle andre fag.

Dette betyr at det bør være mulig å legge opp til en mer fleksibel femårig lærerutdanning med minst to mulige løp:

- en masterutdanning med ett fag til fordypning (inkludert pedagogikk og spesialpedagogikk)
- en "breddeutdanning," et femårig løp med større faglig bredde, med fordypning i flere fag, også spesialpedagogikk som i dag er planlagt på siden av lærerutdanningen og ikke som en integrert del. Det må være mulig å kvalifisere seg til å undervise i spesialpedagogikk innenfor rammen av lærerutdanningene. Dette alternativet kan kalles en «tverrfaglig master.»

Vårt forslag til løp i utdanningen blir da:

- master i fag
- master i pedagogikk

Betydningen av læreres fagkunnskap for elevenes læring

Skolelederforbundet er bekymret for at forslaget til ny lærerutdanning ikke vil føre til bedre kvalifiserte lærere. Det vil utdannes lærere som ikke har den kompetanse som forskning sier at vil være nødvendig. Det er ikke nødvendigvis sammenheng mellom læreres fagkunnskap og elevenes læring i faget. Men grunnprinsippene for all læring er lik, derfor blir pedagogikk og didaktikk så viktig. Lærere trenger mer kunnskap om det som fører til læring:

Det eksisterer en rekke studier som har sett på sammenhengen mellom fagkunnskap hos læreren og elevenes læringsutbytte. Disse undersøkelsene viser entydig at lærere må ha kunnskap i det faget de skal undervise i. Det er det ingen uenighet om. Derfor støtter Skolelederforbundet også «Lærerløftet,» og vi er enige i at det er viktig å satse på

videreutdanning av lærere både individuelt og kollektivt. Vi har i tidligere høringer påpekt sammenhengen mellom læreres kompetanse i fag, og elevers læringsutbytte.

Men spørsmålet er i langt større grad hvor mye og hvor dyptgående kunnskap de trenger. Ahn & Choin (2004) har gjennomført en metaanalyse som viser at lærerens mengde av fagkunnskap har liten effekt på elevenes læring. Det vil si at å høyne kompetansen i fag etter et visst kunnskapsnivå i faget ikke gir noe særlig effekt på elevenes læring (Darling Hammond, 2006). Det som gir effekt på læring er når nødvendig fagkompetanse hos læreren kombineres med generell pedagogisk kunnskap om læring og undervisning. Dette indikerer at den fagkompetansen som dagens grunnskolelærere allerede har, langt på vei er tilstrekkelig for å kunne gi god læring hos elevene. Det er den pedagogiske kompetansen mange lærere mangler. Dette ser vi også hos Hattie (2009) som viser at de faktorene som har høyest effekt på elevenes læring er knyttet til lærerens pedagogiske kompetanse (feedback, formativ vurdering, klasseledelse, relasjoner til elevene, standarder for undervisning, metodekompetanse o.l.)

Kommentarer paragrafvis:

- I § 2 er kunnskap om vold og seksuelle overgrep mot barn, barns rettigheter osv. tatt med spesielt. Det er i og for seg ikke noe galt i å ta med dette i forskriftene, men hva da med mobbing, krenkelser, farene ved overdrevet bruk av internett, spilling, miljøbevissthet, bærekraftig utvikling osv.
- I § 2, om generell kompetanse står bl.a. at kandidaten skal (...) legge til rette for et trygt psykososialt skolemiljø. Vi er usikre på om dette er en sterk nok formulering, og om ikke arbeid mot mobbing, krenkelser og andre helserelaterte utfordringer burde vært fremhevet på en annen måte.
- I § 3 om Struktur kommer det frem at kunnskap om religion, livssyn og etikk skal utgjøre en modul tilsvarende 15 studiepoeng integrert i elevkunnskapsdelen av profesjonsfaget. Dette ser ut til å være et politisk kompromiss som vi mener ikke har noen plass i profesjonsfaget i det hele tatt, et fag som tross alt bare er på 60 studiepoeng totalt. Vi finner heller ikke noe forskning som gir belegg for at dette har noe for seg.
- I § 3, om Praksis mener vi at det må komme bedre frem at kandidatene skal kjenne til alle de administrative oppgavene yrket medfører, også hjem-skolesamarbeid. Det samme gjelder organisasjon og ledelse som fag. Dette bør være en viktig del i utdanningen til fremtidige ledere av elevers opplæring. Vi mener altså at det må være en sterk sammenheng mellom innholdet i utdanningen og realiteten i praksisfeltet. Derfor bør også omfanget av praksis økes. Lærerutdanningen foreslås økt fra 4 til 5 år, men antall dager i praksis øker ikke tilsvarende.
- I tillegg mener vi at:
 - o Finansieringen av praksisordningene er for dårlig, dårligst og i laveste kategori av alle studier, noe som står i kontrast til politiske uttalelser om viktigheten av en god lærerutdanning og høyt kvalifiserte lærere.
 - o Det må utvikles nye praksismodeller, (partnerskap,) og finansiering av disse. Dette fordi det er for varierende kvalitet på dagens praksis.
 - o Praksislærere trenger også mer teori for at ikke deres egen praksis skal være for styrende og dominerende i forhold til hva studentene lærer.

- U/H sektoren må også selv ut i praksisfeltet. De må undervise og gjennomføre forskning i feltet. Det må være et forpliktende samarbeid mellom sektoren og praksisfelt, noe sektoren må pålegges fra sentralt hold.
- Vi er også bekymret for at kravene om studiepoeng i enkelte sentrale fag vil føre til lavere rekruttering til bl.a. de praktisk-estetiske fagene. Dette kan på sikt føre til at det vil bli vanskelig å få tak i lærere med denne kompetansen.
- Og mer generelt mener vi at det er viktig at grunnskolelærerutdanningene følger med i tiden og tar opp i seg den samfunnsutviklingen som beskrives bl.a. i Ludvigsen-utvalget. Samtidig vil vi mene at lærerutdanningene må henge sammen med andre viktige styringssignaler i skolen. Sektoren må på samme måte som skolene drive kontinuerlig utviklingsarbeid for til enhver tid evne å gi relevant opplæring for sine studenter. Dette utviklingsarbeidet må selvsagt være systematisk og forskningsbasert.
- I § 4 omtales bl.a. utdanningsinstitusjonenes programplaner som skal vedtas av institusjonenes styrer. Og i § 5 omtales nasjonale obligatoriske deksamener. Begge deler handler om ledelse og styring av sektoren. Skolelederforbundet er usikre på hvordan kvaliteten på utdanningene skal ivaretas siden det synes å være store forskjeller mellom utdanningsinstitusjonene. Dette får oss til å stille noen spørsmål:
 - Hvordan kan sektoren kvalitetssikres?
 - Er interne rutiner for dårlige?
 - Bør NOKUT eller tilsvarende komme på banen for å kontrollere bedre og ta seg av kvalitetssikringen?
 - Bør det stilles krav til hvem som har ansvar for lærerutdanningene. I dag er det ikke egne institutt. Dette fjerner identiteten til utdanningen og profesjonen.
 - Bør det være en kravspesifikasjon til lærerutdanningene på lik linje med rektorutdanningen?

Avslutning:

Ambisjonsnivået for den nye grunnskolelærerutdanningen er høyt:

«De nye utdanningene skal være integrerte og helhetlige, holde høy kvalitet og oppleves som attraktive, relevante og innovative profesjonsutdanninger. Undervisnings- og læringstrykk skal økes i forhold til gjeldende grunnskolelærerutdanninger.»

Skolelederforbundet er enig i at ambisjonsnivået skal være høyt, men vi er svært usikre på om de foreslåtte forskrifter for rammeplanene i særlig grad vil bidra til å oppfylle dette ambisjonsnivået, og har derfor kommet med forslag til endringer og tilføyelser. Primært mener vi at forslaget bør utsettes for at saken skal kunne utredes bedre og for at sektoren skal få lenger tid til å forberede seg.

Solveig Hvidsten Dahl
Forbundsleder

Trygve Beyer-Olsen
Politisk rådgiver